

Birthe Pedersen

Værsgo kom indenfor.

Hansi fortæller om et langt liv på slægtsgården Brærå

Privat 2009, kan bestilles på : BJPedersen@hotmail.com

355 sider rigt ill.

Kr. 300

Vi møder ham allerede på bogens omslag. På et fotografi sidder han med den halvtomme kaffekop foran sig. Med et alvorstungt udtryk i ansigtet, med halvt opsmøgede skjortærmer og med albuerne solidt plantet på havebordet, mens de kraftige og arbejdsvante næver er samlet i et håndtryk. Fysisk arbejde under åben himmel og årtiers oplevelser er indgraveret i hans solbrune, rolige og afklarede ansigt. Fotoet emmer af ro og tilfredshed med livet.

Manden på billedet er Johannes Kragh Carlsen (født 1930) som 80-årig selvpensioneret bonde. Lige siden barndommen er han kun blevet kaldt Hansi – altså med et tyskklingende kælenavn. Bortset fra soldatertjeneste, tjeneste som karl på andre gårde og et ophold på landbrugsskole har Hansi hele sit liv kun boet på slægtsgården Brærå – siden 1965 som ejer. Beliggende ved Hoptrup syd for Haderslev i det sønderjyske.

Det er Hansi, der inviterer indenfor i sit liv. Det er ham, der fortæller, mens niesen Birthe Pedersen skriver ned. Det gør hun i et nydeligt og mundret dansk. Med indskudte sønderjyske vendinger. Men en redaktør, der systematiserer og flytter lidt rundt på stoffet, ville have gjort underværker. Dermed kunne også en række gentagelser være undgået. Men det er småting sammenlignet med den fortælleglæde, som den 80-årige bonde disker op med.

Lidt paradoksalt, men ikke uden en vis appel, indleder Hansi sin fortælling med afslutningen på sit landmandsliv – og under overskriften ”Kaput” (side 13). Han fortæller:

”Jeg var på vej ud i marken med min traktorsprøjte for at bekæmpe et svampeangreb i min hvedemark. Der kom godt nok en mærkelig lyd, men det gav kun et lille bump, da jeg kørte ned over den højdeforskydning, der var mellem betonpladsen og det nærliggende terræn. Traktoren knækkede midt over. I et kort sekund lukkede jeg øjnene, strøg kasketten til side og rystede træt på hovedet. Jeg følte mig pludselig så gammel, selv om jeg kun lige havde rundet de 70. Jeg kravlede ud af førerhuset, sparkede hårdt til baghjulet og sagde til mig selv: ”Nå gie a fanme it meje – nu gider jeg ikke mere”. Sådan! Nu kunne det være nok.

På bogens mange sider skal man ikke vente at finde filosofiske eller religiøse overvejelser. Der tales kun om dagen og vejen i fortid og nutid. Kun levet liv. Derfor behøver man heller ikke gøre sig mange højtflyvende og teoretiske overvejelser om holdbarheden i ordene. Eller om lumske bagtanker i dem. De er levet og oplevet som fortalt og skrevet. Hverken mere eller mindre.

Det er Hansis fortællinger, som Birthe ”har forsøgt at samle i denne bog således, at hans historier ikke går tabt, men kan bidrage til at løfte en lille flig af Sønderjyllands kulturhistorie. Han er gårdejer, og jeg har ønsket at beskrive hans arbejdsbetingelser i en tid ---, hvor de fysiske kræfter var den bærende kraft i landbruget”.

Han fortæller detaljeret – måske lidt for detaljeret - om sine familieforhold. Om oldeforældre og bedsteforældre. Morens og farens familie tildeles et kapitel hver. Mere interessant er det at læse om Hansis og de tre søskendes opvækst på en gård, der sydede af alskens aktiviteter. Om moren, der fik to børn – nr. 2 var Hansi - inden for samme kalenderår. Og som blot et år senere fik endnu et, så hun nu havde tre blebørn på en gang.

Hansi fortæller om oldefaren, der opkøbte gårde for at sørge for sine syv sønner. Om bedstefaren, der en gang om året hjembragte en skudt grævling, og som han til bedstemorens ærgrelse og på trods af stanken kogte på komfuret. For efterfølgende at bruge dens afskummede fedt til at smøre støvler og seletøj med.

Vi får også fortællingen om tyren Gerhard, der ad naturlig vej fik 100 tyrekalve, der alle blev solgt til avl. Vi hører også om de elskede ferier hos bedsteforældrene på Nautrupgaard. Om skolegang på landet i 1930´erne med spanskrøret som aktivt opdragelses- og indlæringsmiddel.

Hansi beretter kærligt om morens lange og pinefulde sygdomsforløb, hvor ”lægerne med jævne mellemrum prikkede hul i siden mellem ribbenene for at tømme væske og pus ud”. Vi hører om overlevelsestrategier under Besættelsen. Om farens indbringende og lukrative tobaksavl med 16 tobaksdamer ansat. Lidt småsvindel om sorte svin, leveret til restaurant Harmonien i Haderslev. Og om rationeringsmærker og rugkerner, ristet til noget, der i hvert fald på farven kunne minde om rigtig kaffe.

Vi hører også om bedstefarens korte ophold i Fårhuslejren i maj 1945. Og hans løsladelse efter 14 dage, fordi man intet havde at anklage ham for. ”Men det var en knækket mand, der gik ud af døren”, bemærker Hansi lakonisk s. 171.

Derefter følger Hansis egen historie. Om hans tjeneste som karl på diverse gårde. Et langt (for langt?) kapitel om aftjening af værnepligten som cykeldragon på kasernen i

Randers. Landbrugsskole i Gråsten, hans lange gerning som selvstændig landmand på fødegården - indtil traktoren pludselig knækkede midt over. Osv. osv. Ved siden af de lidt mere spøjse indfald får læseren et væld af lavpraktiske, men absolut relevante oplysninger om dette og hint.

Hansi er tro mod landsdelen, hjemstavnen og jorden. Men uden de store armsving og de mange falbelader. Det nationale aspekt spiller en forbavsende lille rolle i bogen, selv om der såmænd indgår såvel dansk- som tysksindede medlemmer i familien. Undtagelsen er krigen, hvor der nok kunne smutte en finke af panden. Men efter krigen fortsatte livet stort set uanfægtet som før.

Som læser kan man undre sig over, hvor uddramatisk den nationale problematik i realiteten udfolder sig i Sønderjylland. Det er kun sindelaget og hverken sprog eller religion, der skiller her. På trods af de nationale forskelle havde man her til forskel fra andre grænseegne i Europa et dagligt fællessprog at kommunikere på – nemlig sønderjysk.

Hansi alias Johannes Kragh Carlsen har med sin vidunderlige fortælling givet os en pose brikker til det puslespil, der udgør det traditionelle landlivs og landbrugs kulturhistorie, før moderniteten satte ind fra slutningen af 1950'erne. En modernitet, der indledte den døds-kamp for landbruget, hvis sidste faser vi måske er vidner til i dag.

Bogen er forsynet med et væld af illustrationer – af personer, genstande og hændelsesforløb. Alt i alt en smuk og oplysende bog.